

Kraszna (1 gólya), DR. BOD PÉTER, Bonchida (15 koponya, 1 madár, 2 tojás, 4 anatómiai készítmény), végül NAGY ISTVÁN, Gyimesbükk (1 siketfajd, 1 mőkosalbinó).

Jóllehet nyomtatott körlevelünkből sokat szétküldtünk, aránylag kevés ajándékot kaptunk. Ennek oka legnagyobb részben a töltényhiánnyal magyarázható. Annál nagyobb köszönettel tartozunk fentemlített nemes pártfogóinknak.

Ha mármost összefoglalva szemléljük az Állattár gyarapodását, azt az adott viszonyok között kielégítőnek kell tartanunk.

Végül tisztelettel bejelentem, hogy DR. BOGA LAJOS múzeumi igazgatóúr az általa elvállalt állattári vezető megírásával még nem készült el, de a munka már közvetlenül befejezése előtt áll és kb. 10 nyomtatott ív terjedelmű lesz.

Kitűnő tisztelettel

Kolozsvár, 1943 december 30.

DR. HANKÓ BÉLA
egyetemi ny. r. tanár,
igazgató

Jelentés

a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály 1943. évi működéséről

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya 1943. évi munkája felölelte mindazokat a munkaágakat, amelyekben — Szervezetünk és Ügyrendünk értelmében is — a Szakosztály tevékenységének meg kell nyilvánulnia.

Tudományos felolvasó ülést ebben az évben nyolcat tartottunk, öttel többet, mint a múlt évben. Január 18-án múlt évi munkánkról számot adó közgyűlésünk keretében DR. TAVASZY SÁNDOR, a Szakosztály volt elnöke mutatta be előkészületben lévő „Ethiká“-jának a szabadságról szóló fejezeteit. Február 17-én DR. ENTZ GÉZA „A Székelyföld középkori művészetének kérdései“ címen tartott vetített képekkel kísért előadást. Márciusi tudományos felolvasó-ülésünkön HERPEI JÁNOS, a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója, adott elő „Scholabeli állapotok Apáczai Kolozsvárra jövétele előtt“ címen. Április hó 7-én DR. MAKKAI LÁSZLÓ előadását hallhattuk Szakosztályunkban „Az erdélyi magyar honfoglaló nemzetségek“-ről. Május 5-én DR. JANCsó ELEMÉR „Döbrentei és Erdély“ című tanulmányát olvasta fel. Június 2-án Szakosztályunk elnöke, DR. GYÖRGY LAJOS mutatta be az Erdély történelme iránt érdeklődők által oly régóta várt s általa most sajtó alá rendezett első magyar anekdota-gyűjteményt, a „Nagyenyedi Demokritus“-t és rajzolta meg a szerző, a XVIII. századi tudós enyedi pap, Hermányi Diénes József írói arcképét. Az őszy folyamán két tudományos felolvasó ülést tartottunk. Október 20-án DR. JAKAB ANTAL „Az erdélyi római katolikus püspöki szék betöltésének jogi vitája a XVII. században“ és november 26-án DR. MAKKAI ERNŐ „Sipos Pál filozófiá-

jának és vallásfilozófiájának hatása Kazinczy munkásságára“ című tanulmányát olvasta fel.

A szakosztályi ülések tudományos felolvasásainak sorához kapcsolódnak azok az előadások, amelyeket Szakosztályunk tagjai a besztercei vándorgyűlésen, szeptember hó 5—7. napján tartottak. LÉSTYÁN JÓZSEF besztercei r. kat. főesperes Beszterce műemlékeiről tartott előadást. LÁSZLÓ DEZSŐ „A nemzetnevelés mint központi magyar feladat“, DR. GOUTH KÁLMÁN „Mátyás király és Erdély“ címen adott elő. Szakosztályunk — amint az Herepei János és Léstyán József előadásaiból kitetszik — törekedett arra, hogy felolvasó üléseinek keretében megszólaltassa Erdélynek Kolozsváron kívül élő kutatóit is s ilyen módon a Szakosztályt ne csak az egyetemi város, de valóban egész Erdély tudományos intézményévé tegye. A Kolozsváron kívül élő, erdélyi kérdésekkel foglalkozó magyar tudományos világ egyik legkiválóbb képviselőjét üdvözölhettük DR. MÁLYUSZ ELEMERBEN, aki Szakosztályunk felkérésére szintén szíves volt előadást tartani a besztercei vándorgyűlés keretében „Az erdélyi magyar társadalom a középkorban“ címen.

Tudományos felolvasásainkkal kapcsolatosan röviden utalni kívánok arra, hogy — amint a felsorakoztatott címekből is kiviláglik — a Szakosztályunkban bemutatott tanulmányok széles munkaterületre világítanak rá. Nem célunk skatulyázni az előadásokat, de rá kell mutatnunk arra, hogy a filozófiai-pedagógiai problémáktól a település- és társadalomtörténeti tanulmányokig az új tudományos kutatásnak gazdag anyagát tárták fel Szakosztályunk előadói. Szakosztályunk arra törekedett, hogy tudományos munkássága hű képét adja annak az egyre mélyülő és mind gazdagabb eredményeket felmutató erdélyi munkásságnak, mely a szellemtudományok mindenik ágában megnyilvánul. Tudományos felolvasó üléseink hallgatósága átlag 50—60 között mozgott, körülbelül az a szám s részben az a közönség, amely a román uralom éveiben is résztvevő szakosztályi üléseinken. A román uralom éveihez képest ez az elmúlt munkaév két pontban mutat eltérést. Az egyik az az örvendetes tény, hogy Szakosztályunk előadó-gárdája alapos képzettségű, szép munkásságot felmutató fiatal erővel bővült. A másik egy fájdalmas hiány: a kisebbségi évek kolozsvári magyar egyetemi és főiskolás ifjúsága szakosztályi üléseink rendes, rendszeres hallgatósága közé tartozott, ma azonban — nem keressük az okokat — az egyetemi ifjúság hiányzik felolvasó üléseinkről.

Tudomány-népszerűsítő előadásorozatunkat december hónap folyamán rendeztük meg. December 1-én DR. KRISTÓF GYÖRGY előadása hangzott el a délerdélyi magyar művelődési egyesületekről és intézményekről. December 10-én LÉSTYÁN JÓZSEF „A gyulafehérvári Batthyaneum“ és december 15-én DR. NAGY GÉZA „A Bethlen Kollégium tudományos gyűjteményeinek története“ címen adott elő. Előadásorozatunk a délerdélyi magyarság iránti felelősségtudat ébrentartásának és megerősítésének szolgálatában állott. Szakosztályunk feladatkörének megfelelően választottuk ki az egyes előadott kérdéseket, a sorozatnak azonban szomorú időszerűséget adott az, hogy egy időbe esett a román uralomnak délerdélyi magyar művelődésünk ellen inté-

zett újabb nagy támadásával. Nem a mi feladatunk e támadással foglalkozni, de előadássorozatunk meghallgatása alapján rá kell mutatnunk arra, hogy a jelenlegi román támadás múltbeli megfelelőjét sehol sem találjuk meg Erdély magyar történetében, de megtaláljuk annak a gazdag történeti tevékenységnek az emlékeit, amelyekkel magyarságunk, ősi műveltségünk és keresztyén nemzeti hagyományaink szellemében éppen Dél-Erdély földjén hozta létre magyar társadalmi erővel azokat az intézményeket, amelyek az erdélyi románság román művelődési fejlődése területén a legdöntőbb hatást fejtették ki.

Tudományos kiadványainkról részletesen megemlékezik külön jelentés keretében az Erdélyi Múzeum szerkesztője. E helyen csak arról kívánok számot adni, hogy Szakosztályunk a maga szerény évi ellátmányából ez évben 1700 P-t folyósított az Erdélyi Múzeum támogatására. Az Erdélyi Múzeumon kívül 500 P-vel járult hozzá Szakosztályunk PATAKY JÓZSEFnek „Anjou királyaink és a román vajdaságok” címen az Erdélyi Tudományos Intézet kiadásában megjelent munkája kinyomtatási költségeihez. A tanulmány így mint az Erdélyi Múzeum-Egyesület és az Erdélyi Tudományos Intézet közös kiadványa jelenik meg, újabb bizonyoságul e két erdélyi intézmény testvéri együttműködésének.

Szakosztályunk általános ügyeivel kapcsolatban tisztelettel jelentem, hogy az Egyesület központjának jelentése szerint Szakosztályunknak jelenleg 245 tagja van. Szakosztályunk Szervezetét és Ügyrendjét az Egyesület 1943. február 28-i közgyűlése jóváhagyta s azt az Erdélyi Múzeum 1943. évi 3—4. számában közreadtuk, hogy így minden Szakosztályi tagunkhoz eljusson. Az ezután belépő szakosztályi tagok számára a Szervezet és Ügyrendből 200 különnyomat készült.

Szakosztályunk bevételei ebben az évben 3878 pengő 25 fillért tettek ki; ebből az összegből 2500 pengő volt az Egyesület központjától nyert ellátmány, 878,25 pengő, a múlt évi pénztári maradvány és 500 pengőt kaptunk a Magyar Tudományos Akadémiától tudományos kiadványok támogatására. Kiadásaink végösszege 3336 pengő 51 fillér, ami a következő nagyobb tételek között oszlott meg: a tudományos kiadványokra fordított, említett és részletezett 2200 pengőn kívül tudományos felolvasó üléseink megrendezésére 518 pengő 68 fillért, tudomány-népszerűsítő előadásainkra 233 pengő 38 fillért, vidéki előadók költségeire 223 pengő 40 fillért, a Szervezet és Ügyrend kinyomtatására és kisebb adminisztratív kiadásokra 161 pengő és 5 fillért fordítottunk. Évvégi pénztármaradványunk 541 pengő 74 fillér.

Jelentésem végére érve, úgy érzem, köszönetet kell mondanom Szakosztályunk mindazon tagjainak, akiknek önzetlen munkája lehetővé tette, hogy az egyre nehezebb életviszonyok és egyre súlyosodó gondok között sem bénult meg Szakosztályunk élete és köszönetet kell mondanunk mindenkinek felett Istennek, akinek kegyelme megőrizte életünket és megadta számunkra 1943-ban is azt a viszonylagos csendet és békét, amelyben dolgozhattunk nemzeti művelődésünk mi reánk bízott területén. Legdrágább kincsünk, nemzeti művelődésünk megtartását és annak tovább munkálása lehetőségét a jövőre is Isten kegyel-

métől kérve, jelentésemet befejezem és tisztelettel kérem annak elfogadását.

Kolozsvár, 1943. december 15.

DR. JUHÁSZ ISTVÁN
szakosztályi titkár

Jelentés

a Természettudományi és Matematikai Szakosztály 1943. évi működéséről

Szakosztályunk működését a folyó esztendőben a múlt évben megszabott irányban folytatta. Működésünk elsősorban a szakülésekben nyilvánult meg. Nyolc szakülést tartottunk a következő tárgysorozattal:

I. (280.) február 8-án. 1. KOL ERZSÉBET: Adatok Borszék és Bélbor borvizeinek hydrobiológiájához. — 2. GYÖRFFY ISTVÁN: Bélbor mésztuffalakerakódást okozó mohái. — 3. GYÖRFFY ISTVÁN: Erdélyi Preissia commutataak sexesváltozása. — 4. GYÖRFFY ISTVÁN: Moha fejlődésrendellenességek a Békás szorosból. — 5. PÉTERFI ISTVÁN: A Gyalui havasok néhány Staurastrumáról.

II. (281.) március 1-én. MÓCZÁR LÁSZLÓ: Utonálló darazsak (Psamocharidae. Hym.) ökológiája. — 2. FÁBIÁN GYULA: Múzeumlátogatás Szovjetországra.

III. (282.) április 5-én. 1. SZŐKEFALVI NAGY GYULA: Összefüggések a polynomok zérushelyei és A helyei között és alkalmazásuk algebrai egyenletek gyökeinek vizsgálatára. — 2. VITÉZ NAGY BARNABÁS: Adatok a Tiszántúl Orthoptera (Egyenesszárnyúak) faunájához. — 3. JENDRASSIK LÓRÁND: Az érzéki és fizikai külvilág létezése.

IV. (283.) május 3-án. 1. TÖRÖK ZOLTÁN: A Kelemen-havasok eruptív tömegének talapzatát alkotó képződményekről. — 2. HARGITAI ZOLTÁN: Mikroklíma tanulmányok. — 3. JÁSZFALUSI LAJOS: Éjjeli halászat folyóvizekben fehér és színes fényvel. — 4. UBRIZSY GÁBOR: Kísérletek a növények légköréről.

V. (284.) június 7-én. 1. TÖRÖK ZOLTÁN: A Kelemen-talapzat kéregmozgásai. — 2. MALÁN MIHÁLY bemutatta Bottyán Olga: Adatok a szkythakor embertanához című dolgozatát. — 3. MALÁN MIHÁLY: A székelkek termete.

VI. (285.) október 4-én. 1. MÓCZÁR LÁSZLÓ: Sirex gigas L. pete rakása (színes fényképek és filmbemutatóval). — 2. JÁSZFALUSI LAJOS: A Kötelendi patak halai.

VII. (286.) november 8-án. 1. IMRE LAJOS: Poláris kristályok és elektrolitoldatok fázisátárán fellépő elektromos kettősrétegek. — 2. IFJ. XÁNTUS JÁNOS: A gálósházi karsztvidék geológiai érdekességei.

VIII. (286.) december 13-án. 1. GYÖRFFY ISTVÁN: Aulacomnium turgidum előfordulása a Horthy-csúcson. — 2. GYÖRFFY ISTVÁN: Terjesztenek-e szagot a Splachnaceák? — 3. GYÖRFFY ISTVÁN: Kétpetős Sphagnum-képződmények a Hargitából. — 4. GYÖRFFY ISTVÁN: A nagy-pietroszi havasirózsák abnormis virágai. — 5. GYÖRFFY ISTVÁN: Kolozsvár és vidéke virágos növényeinek fejlődésrendellenességei. I—XII.